

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

Дипломна робота
(бакалавра)
з теми:

**«ІНТЕГРАЦІЯ ДЕКОРАТИВНИХ МОНУМЕНТАЛЬНИХ РОЗПИСІВ І
СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ»**

Виконала: студентка 4 курсу
ОМ1-В18 групи
спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація
за освітньою програмою Образотворче
мистецтво, спеціалізація «Дизайн»
Хоруженко Анастасія Олександрівна

Керівник: Підгурний І.С., *кандидат
мистецтвознавства, доцент кафедри*

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ДЕКОРАТИВНОГО МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ.....	7
1.1. Характеристика бібліографічних матеріалів про стилі та види монументального живопису.....	7
1.2. Особливості використання монументального живопису у сучасному дизайні інтер'єру	17
РОЗДІЛ 2. НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ.....	24
2.1. Роль і місце настінного живопису у сучасному інтер'єрі.....	24
2.2. Класифікація інтер'єрного розпису.....	31
РОЗДІЛ 3. ДИЗАЙН МОНУМЕНТАЛЬНОГО РОЗПИСУ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ЦЕНТРУ ФАНДРАЙЗІНГУ ПРИ К-ПНУ.....	38
3.1. Особливості дизайну монументальних розписів інтер'єру офісного простору	38
3.2. Особливості процесу створення монументальних композицій у матеріалі	44
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	52

ВСТУП

Монументальне мистецтво, як відомо, є одним із видів образотворчого мистецтва, і належить до найдавніших проявів людської творчості. Настінний живопис бере свій початок ще за часів первісних людей, та супроводжує нас впродовж багатьох століть і до сьогодні. На сучасному етапі розвитку, монументальні розписи набули неабиякої популярності. Настінні розписи використовують для оздоблення приватних будинків та будівель суспільного призначення, як у інтер'єрах, так і у екстер'єрах.

Художній розпис займає особливе місце в мистецтвознавстві, оскільки відіграє важливу ідеологічну функцію, бере участь у формуванні стилю архітектури, формуванні концепції внутрішнього простору і, нарешті, в цілому, бере участь у художній мові стилю образотворчого мистецтва певного періоду. Сьогодні художній розпис як прикраса стін є унікальним способом надати характеру будь-якому оточенню. Він зміг змінити характер споруди, надавши їй настрю, складності та неповторності. Такий вид оздоблення підходить для багатьох будівель. Ця універсальність зробила художній розпис найпопулярнішим у сучасному дизайні, а новітні матеріали та техніки дозволяють йому служити декоруванням протягом тривалого часу. Не дивлячись на популярність практичної діяльності художників-монументалістів сьогодення, у даний період часу тема є не достатньо дослідженою.

Актуальність даного дослідження зумовлена безпосереднім розвитком дизайну збудованого середовища у всьому сучасному світі та виходом декоративного розпису на новий, вищий та професійний рівень. Розпис є одним із найдавніших видів образотворчого мистецтва, що існували ще в перші часи. Фрески є невід'ємною частиною традицій народів світу, які змінюються і

розвиваються разом з часом. Поява настінного друку принесла нові зміни в мистецтві внутрішнього та зовнішнього живопису, викликаючи нові явища, пов'язані з технічними особливостями.

Як загальне поняття, термін «монументальне мистецтво» з'явився лише в ХІХ – на початку ХХ ст., хоча ця творча діяльність зародилася ще в давні часи історії людства. З найдавніших годин монументальне мистецтво існувало у специфічних формах вираження: архітектурних спорудах, скульптурах, розписах тощо. До монументального мистецтва належать види та жанри, призначені для міських площ, паркових просторів та призначені для взаємодії (синтезу) один з одним. Найважливіші монументальні твори мистецтва належать до художнього осмислення світобудови, встановлення духовних, просторових та масштабних відносин з людьми. Дизайн як окремий вид діяльності сформувався завдяки інтеграції та взаємовпливу на його еволюцію багатьох історично обумовлених факторів. У дизайні відображається результат взаємодії декоративно-прикладного мистецтва і мистецтва і стилю, архітектури і техніки; індустриального виробництва і споживання, питання взаємозв'язку тематичного середовища простору в різних сферах життя людини.

У зв'язку зі стрімким розвитком сучасних технологій поняття дизайну набуло нового і ширшого значення, тепер воно відноситься не тільки до окремої дисципліни, а до напряму, застосовного до багатьох сфер діяльності сучасної людини. Дизайнери повинні володіти знаннями з багатьох предметних областей і вміло застосовувати їх на практиці, проектуючи у творчому процесі створення образів. У повсякденній житті ми часто зустрічаємо твори мистецтва. Можливості мистецтва різноманітні. Мистецтво формує інтелектуальні та моральні якості, стимулює творчість, сприяє успішній соціалізації. У сучасному світі люди повинні оточувати собі промовами ручної роботи. Вони можуть бути символічною, обожнюваною фігурою, яка психологічно розглядається людьми

як стабілізуючий фактор у мінливому світі. Демонстрація практики: Сучасні художники працюють у космосі, в основному виконують приватні замовлення, виготовляють декоративні розписи, прикрашають та прикрашають інтер'єри та екстер'єри.

Мета кваліфікаційної роботи: вивчення основних проблем виконання декоративного монументального розпису та поєднання настінного живопису із сучасними технологіями у дизайні інтер'єру, а саме центру фандрайзінгу в центральному корпусі К-ПНУ.

Завдання:

- проаналізувати види бібліографічних матеріалів, стилів та видів монументального живопису;
- висвітлити особливості монументального живопису у сучасному дизайні інтер'єру;
- охарактеризувати роль і місце настінного живопису у сучасному інтер'єрі;
- класифікувати та типологізувати різновиди інтер'єрного розпису;
- описати особливості монументальних розписів у дизайні офісного приміщення;
- ознайомитися із особливостями виконання процесу декоративного монументального розпису.

Об'єкт–використання сучасного художнього розпису в якості елемента оформлення інтер'єру архітектурного середовища.

Предмет–проекування настінного розпису центру фандрайзінгу, як складової частини архітектурного середовища.

Методи дослідження мету дослідження було реалізовано шляхом використання двох груп методів у відповідності зі специфікою кваліфікаційного проекту: загальнонаукові (порівняння, вимірювання, аналіз та синтез, аналогія та моделювання, класифікація, систематизація) та конкретно-наукові (метод передпроектного та проектного аналізу). Проаналізувавши ряд літературних джерел, художні та наукові праці було проведено узагальнення практичного досвіду в оформленні інтер'єру декоративним розписом.

Практичне застосування сприятиме поглибленому вивченню теоретичного розвитку української мови безсмертне мистецтво. Матеріал роботи може бути використаний для викладання мистецтва, естетики, теорія та історія української культури. Теоретико-методичні матеріали диплом матиме значення в естетиці та історії мистецтва процес дослідження історії стилю, світоглядних парадигм змістовно-формальна характеристика виникнення та подальшого розвитку безсмертні картини XX-XXI ст. Отже практичне значення кваліфікаційного дослідження полягає в можливості використання теоретичних напрацювань та практичних здобутків майбутніми поколіннями студентів-дизайнерів.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи розроблені відповідно до поставленої мети і основних завдань і складається з трьох розділів, які включають в себе по два підрозділи, вступ і висновки, список літератури, додатки.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ДЕКОРАТИВНОГО МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ

1.1. Характеристика бібліографічних матеріалів про стилі та види монументального живопису

Монументальне мистецтво пройшло довгий шлях становлення, розвиваючись разом з людством протягом декількох тисяч років. Цілком ймовірно, воно буде жити і далі, принаймні до тих пір, поки в нас зберігається відчуття прекрасного і потреба прикрашати все, з чим ми взаємодіємо в процесі своєї життєдіяльності [11].

Починаючи з ранньої античності, монументальний живопис ставосновним декоративним елементом в оздобленні кам'яних, бетонних і цегляних споруд. Фреска і мозаїка широко застосовувалися в храмовій архітектурі Візантії і завдяки цьому дуже вплинули на монументальне мистецтво Давньої Русі. Фрескове зображення створюється на сирій штукатурці фарбами з розведеного у воді порошкового пігменту. На висохлої штукатурці утворюється кальцієва плівка, яка захищає малюнок.

Якщо прийняти техніку фрески «по вологому» з використанням вапна за стандарт, то далеко не всі стародавній стінопис слід вважати переважно фресками. Єгипетська цивілізація в період ХХХ–ХІ століть до н. е. не знала вапна. Використання вапна розпочалося приблизно з ІV століття до н. е. в добу Птолемеїв і привнесена греками. Високоякісні вапняні суміші використовували в житлових і палацових спорудах єгетської культури, які були ґрунтами для стінопису, датованих ХХХ–ХІІ ст. до н. е. Але навіть їх умовно відносять до фресок як «по вологому». Карбонізації розписів сприяли домішки тиньку, а не вапно, що не входило до складу фарб [12].

Є значні розбіжності із стінописом Стародавнього Риму, які мають відмінності від уславлених фресок доби італійського Відродження. Технологія

італійських майстрів відрізняється від технології давньоримської. За висновками технологів, не було єдиної стандартної техніки фрески «по вологому» на вапнякових ґрунтах водними фарбами, які відрізнялись відсотком вмісту оксиду кальцію. Але безумовно, що ця технологія зародилася в глибинах античної культури і була розповсюджена на всю територію античного риму. Розбіжності в технологіях, однак, не стали в заваді при створенні стінопису високої мистецької вартості і в Стародавньому Єгипті, і на острові Крит, і в Стародавній Греції, про, що свідчать археологічні знахідки в відповідних регіонах [12]. Така техніка вимагала від художника високої майстерності, швидкого і точного нанесення малюнку і фарб. Відповідно через швидке висихання основи, всю композицію необхідно виконати протягом одного дня. За такої техніки фарби добре вбираються бо висихають разом із штукатуркою, завдяки чому не обсипаються і не вицвітають [13].

Не менш популярним оздобленням споруд у техніці мозаїки. Зображення у такій техніці викладається з кольорових шматочків смальти (непрозорого скла) або каменю. Великою популярністю користувалася в радянський час, широко застосовувалась для прикраси станцій метро. Мозаїка набула найбільшого розвитку ще за часів Візантії і вирізнялась розкішшю й ошатністю. Складена зі смальти або невеликих модулів кольорового скла, вона практично не піддана впливу часу, на відміну від фрески, і не втрачає первісної свіжості кольорів. Смальта – це особливий матеріал, що виготовляється зі скла з додаванням оксидів металів та різних барвників. Вона добре віддзеркалює сонячне світло, що відбивається колірними переливами, подібними до мерехтіння дорогоцінних каменів [14].

Разом із прийняттям християнства, на Україну з Візантії прийшло й мистецтво мозаїки. Його розвиток відбувався в тісному зв'язку з поширенням мурованої архітектури – культової та палацової. Давній Українській мозаїці, що

ґрунтується на застосуванні головного мальовничого матеріалу – кольорової смальти, передувала високорозвинена в давній Русі техніка склоробства, яка існувала не тільки в центрі Київської держави – Києві, але й у Чернігові, Галичині [14].

Перші зразки мозаїчної смальти привозилися в Київ теж із Візантії. Пізніше, виробництво скляної смальти було налагоджене й у самій столиці Київської Русі. Мозаїки найвеличніших давньоруських архітектурних пам'яток – Софійського собору і Михайлівського Золотоверхого монастиря (XI–XII ст.) в Києві, що були зведені за часів князювання Ярослава Мудрого, вражають величчю і багатством мозаїчного декору. Вчені нарахували в мозаїчній палітрі Михайлівського Золотоверхого монастиря 177 відтінків. Після татаро-монгольської навали, жоден наступний правитель у Східній Європі не міг дозволити собі такого атрибута щирого багатства [14].

Візантійські мозаїки відносяться до VI ст. нашої ери. Для мозаїчного набору тоді застосовувалися різні види смальти і шматочки з мармуру: прозорі, напівпрозорі, глухі. Вони могли відрізнятися глибиною своїх тонів та підбиралися залежно від вимог живопису. Візантійські мозаїки набиралися виключно у техніці прямого набору, тобто безпосередньо по штукатуреній поверхні стіни, на якій був намальований ескіз у кольорі, виконаний у техніці фрески. Після того, як було знайдено правильні композиційні рішення, ескіз обводили контуром. Набір виконувався невеликими ділянками, які художник попередньо покривав масою вапняного розчину та вдавлював у неї кубики смальти. Виразність зображення досягалася вдавлюванням кубиків смальти, особливо золотої та срібної, під невеликим кутом нахилу або таким чином, щоб частина кубиків трохи виступала або була більш поглиблена, ніж площа набору [16].

У відповідність до римських традицій мозаїчні ґрунти готувалися з витриманого протягом 3 років вапна, до якого додавалася дроблена черепиця, мармурова пудра або вапняк, а також рослинні волокна. «Приготовлену таким чином масу вапняно-цементного ґрунту наносили в два шари на поверхню попередньо добре зволоженої стіни, на якій заздалегідь робилися насічки-поглиблення з метою міцнішого зчеплення ґрунту з поверхнею стіни» [4]. Загалом система ґрунту могла бути тришаровою. «Перший шар наносився завтовшки 10-14 мм і ретельно затирався. Потім, у міру виконання набору, на окремі ділянки стіни наносилася маса мозаїчного ґрунту того ж складу, що і для першого шару, але тоншим шаром – 8-10 мм. Після цього наносився частинами останній шар ґрунту, маса якого складалася з тонко відмученого вапняного тіста і мармурового пилу; товщина шару не перевищувала 12-15 мм. Виступала при вдавлюванні кубиків смальти маса ґрунту, що утворювала шви, ретельно затиралася і загладжувалася і нерідко тонувалася. Після закінчення набору мальовнича поверхня мозаїки шліфувалася та полірувалася». До кінця X століття техніка підготовки поверхні стіни під мозаїку дещо змінюється. «Мозаїка в південному вестибюлі Софії Константинопольської, що належить 986–994 рр., була виконана таким чином: поверхня цегляної кладки стін була оброблена насічками таким чином, що забезпечувала найміцніше зчеплення мозаїчного ґрунту з поверхнею стіни. Мозаїчний ґрунт наносився на поверхню стіни пошарово» [16].

Найбільший розквіт монументального мистецтва в нашій країні відбувся в радянські роки. Держава була єдиним замовником, і безліч монументальних творів, виконаних у різних техніках, прикрашало суспільно-значущі будівлі. Для 60-х років у монументальному живопису та скульптурі починають проявлятися тенденції до посилення ролі творчої індивідуальності, поглиблення поетичної мови та філософське трактування подій. Виникають своєрідні твори

кольорової пластики, які поєднують мозаїку та рельєф, карбування по металу та об'ємну скульптуру, кераміку та вітраж. Поєднання скульптурного бетонного рельєфу та емальти посилює динамічну просторову композицію монументального твору, створює несподівані ефекти, надає образу тримірності [9].

Живопис темперою – зображення наноситься на сиру штукатурку фарбами з рослинного пігменту, розведеними в яйці або олії. Настінні розписи православних соборів. Сучасна темперна фарба розбавляється водою, емульсія з водного розчину клею з олією і пігменту. Темперу відрізняють висока пастозність, еластичність та відсутність тріщин при висиханні. У монументальному мистецтві темпера використовується тисячі років, починаючи з розпису саркофагів давньоєгипетських фараонів. Вона особливо уживана в монументальному живописі, так як проникна для газів і вологи, тобто через неї випаровується волога, що залишилася в кладці [38].

Проблемність темпери змушувала художників шукати різні способи подолання недосконалостей цього матеріалу. За допомогою різноманітних дослідів вони шукали нові матеріали, здатні на оптимальному рівні забезпечити реалізацію художніх задумів. Фарби на натуральних яєчних емульсіях домінували до кінця XVI століття в Італії й до XVII століття в інших країнах Західної Європи. Згодом їхнє місце посіли олійні фарби. Вони згадувалися ще в X столітті, а в XII ними виконувалися невеликі роботи по розпису стін, але досить рідко. Найбільший розквіт популярності таких фарби у стінописі прийшовся на період XVIII–XIX століття [35]. Разом з тим й олійні фарби не були ідеальним матеріалом. Вони мали свої недосконалості, обумовлені як недоліками сполучності, так і складною технологією ведення робіт, проблемами збереження витворів. Особливо відносно стінопису, де цей матеріал показав себе майже повністю непридатним до справи. Це було викликано головним

чином тим, що олійні фарби, як чудовий матеріал для станкового живопису, виявився недовговічним на стінах. Олія розпадалася від їдкого вапна та лужних солей, що містилися у тиньку. На рівних поверхнях стін і стель художники навіть використовували підрамник, але на криволінійних (куполах, апсидах, конхах) це було неможливо. Художники застосовували різноманітні ізоляційні шари (головним чином бітумно-смоляні) з метою не допустити згубного впливу лугу тиньку на олію. У XVII й в наступні століття аж до XX олійними фарбами в архітектурі писали багато, але все ж таки не безпосередньо по поверхнях стін, а на полотні, приклеюючи останні безпосередньо натицькабо натягуючи їх на підрамники й потім вже монтуючи на кам'яну площину [35].

Олії рослинного і тваринного походження подібні між собою з хімічної точки зору, але вони розрізняються за характером вихідних кислот. Зовсім іншим хімічним складом відрізняються мінеральні олії, що є сумішшю різноманітних рідких сполук з нафти або смоли (наприклад, парафінова й вазелінова олія). Олії на дотик жирні, легші за воду, нелеткі й залишають плями, що не зникають навіть при нагріванні. Розчиняються в скипидарі, хлороформі та бензині. Під дією водяної пари під тиском етери жирних кислот гідролізуються, розщеплюючись з частковим поглинанням води на вихідні складові частини. З них потім отримують жирні кислоти й гліцерин. Рослинні олії отримують пресуванням або екстракцією насіння. Для живопису найбільш придатними є олії, одержані холодним пресуванням. Олії, одержані гарячим пресуванням та екстракцією для цих цілей непридатні. Останні застосовуються для технічних цілей; з них виробляють мило та малярні оліфи. Якщо рослинні олії піддаються впливу атмосфери, то вони реагують по-різному, проявляючи при цьому свої індивідуальні властивості [35].

Вітраж як вид монументально-декоративного мистецтва представляє собою сюжетну чи орнаментальну композицію зі скла або іншого матеріалу, що

пропускає світло. Зображення складається з шматочків різнокольорового скла, з'єднаних свинцевими спайками. Готовий малюнок поміщається у віконний отвір. В оздобленні середньовічних готичних соборів. Для вітражу використовують кольорове і безбарвне скло, пласке і лите. Вітражне мистецтво було розповсюджене у Середній Азії у віконних переплетеннях для розсіювання сонячного світла. Пізніше вітраж почали використовувати у готичних храмах, створюючи певний кольоровий клімат у приміщенні. Законодавцями «вітражної моди» стали майстри Німеччини, Австрії, Англії, Бельгії, Франції та Італії [25].

У сучасній архітектурі вітражі вмонтовуються в отвори вікон або дверей, також їх встановлюють в якості самостійних декоративних панно з підсвічуванням в інтер'єрі.

Практичне виконання вітражу:

- малюємо композицію на папері;
- кладемо зверху намальованої композиції скло;
- скло потрібно знежирити спиртом (протерти м'якою тканиною);
- наносимо контур (крапочками) по лініях, які видно на папері під склом (є також кольорові та «металік» контури різні за тонкістю);
- чекаємо 2-3 год., доки контур підсохне;
- заповнюємо простір між контуром вітражними фарбами (краплі фарби потрібно розподіляти від центру до контуру, кольорова пляма обмежується контуром, який не дає їй розтікатися);
- шар фарби повинен бути досить товстим і рівномірним, але при малюванні обов'язково з'являються бульбашки повітря, їх потрібно прибирати. Вони протикаються зубочисткою або голочкою;
- можна додати біля контуру краплі рідкого скла для багатства декору;

- по закінченню, поверхню необхідно просушити протягом двохтрьох днів (іноді термін висихання може бути і більше). Сушити слід на повітрі в чистому і сухому приміщенні, не допускаючи попадання пилу на поверхню предмета;
- залежно від типу фарб закінчений розпис можна закріпити лаком;
- готовий вітраж заправити у раму.

Інструменти, матеріали: скло, вирізане у потрібному форматі, фарби для вітражу, контур (або контурна паста), м'які пензлі зі штучного або натурального волосу, палітра, спирт, вода, рама для скла [30].

Клейові фарби — один з найдавніших матеріалів, який поряд з фарбами на природних емульсіях застосовувався в стінопису протягом багатьох століть. Сполучником у цих фарбах використовують, головним чином, тваринний і рослинний клеї. У процесі виварювання різного роду відходів м'ясних та шкіряних продуктів отримують так званий столярний клей (плитковий або в гранулах). Виварюючи зерна пшениці або жита (готуючи відвар з цих зерен), отримують рослинний клей. Досить часто для його виготовлення використовують клейстер з борошна [35].

Основний недолік клейових фарб — відносно мала атмосферостійкість їх барвистого шару, який через низку причин досить швидко втрачає свіжість та яскравість. У вологих приміщеннях, де відчутний перепад температури, що призводить утворення конденсату на зовнішніх стінках, клей (сполучна фарба) руйнується (загниває, чорніє і тому подібне). Барвистий шар починає лущитися й відшаровується — розпис стає повністю непридатним. Разом з тим, у приміщеннях сухих і достатньо освітлених розпис клейовими фарбами довгі роки зберігає барвистість і красу відтінків. Якщо врахувати простоту приготування клейових фарб, зручність роботи ними, низьку ціну матеріалів, то неважко зрозуміти, чому ці фарби широко використовуються. У клейових фарб з казеїновим клеєм є і переваги, які вигідно відрізняють їх від фарб на

тваринному і рослинному клеєві. Вони дають більш міцний та більш атмосферостійкий барвистий шар, а, отже, і є більш тривкими. Деякі технологи вважають, що цими фарбами можна писати навіть в екстер'єрі, але за умови, що основа, на якій буде створено розпис (архітектурні поверхні), повинна бути міцною та сухою [35].

Особливої уваги заслуговує Домініканський монастир у Львові. З часу свого існування його будівлі зазнали багатьох ремонтів та перебудов. Серед них найцікавішою є мала трапезна зала, що в минулому перебудовувалася й саме через те зараз складається з двох різних за формою та розмірами частин. У західній частині приміщення під розпис були представлені дві стіни. В розпалубках склепіння розташовано чотири композиції: по дві на північній та південній стінах [35].

Сграфіто-не так давно знайшла застосування в обробці приміщень декоративна штукатурка. Один і той же склад ніколи не дасть однаковий візерунок. Кожен раз виходять абсолютно унікальні лінії і текстури. Декоративна штукатурка є прекрасною альтернативою шпалер або керамічній плитці. Дозволяє створити незвичайний дизайн будь-якого приміщення і навіть фасадів будівель. До того ж, за такою поверхнею легко доглядати [7].

Техніка виконання сграфіто розподіляється на три етапи: підготовку поверхні штукатурки, перенесення контуру малюнка на неї і видряпування верхніх шарів. Підготовка поверхні для сграфіто: прийоми нанесення ґрунту і матеріали аналогічні застосовуваним при звичайних кольорових штукатурках. На затверділий, але ще не зовсім сухий, основний шар штукатурки (ґрунт) наносять нижній кольоровий оздоблювальний шар, а по схоплюванні його – верхній кольоровий шар [3].

Перенесення малюнка: трафарет малюнка слід виготовити заздалегідь із картону. Нанесений на картон контур малюнка накладається шилом із

відстанню між отворами в 1-2 см. При багаторазовому повторенні малюнка рекомендується картон трафарету для міцності просочити оліфою і висушити. Після того як верхній шар кольорової штукатурки перестане бруднитися (братися до рук), трафарет із малюнком накладають на призначене для нього місце, потім беруть марлевий мішечок (тампон), наповнений вугіллям або сухою фарбою (контрастною до кольору верхнього шару), і простукують ним по трафарету, в результаті чого фарба, проходячи через отвори, утворює на стіні точковий контур. Видряпування: Після перенесення малюнка приступають до видряпування відповідних місць верхнього шару штукатурки до нижчого шару. Видряпують верхній шар спеціальними ручними інструментами. Видряпування малюнка сграфіто можна робити до тих пір, доки штукатурка залишиться пластичною і легко зіскоблюється. Зазвичай штукатурка придатна для видряпування протягом 4–12 годин (залежно від вологості повітря і властивостей розчину). Важливо пам'ятати: робити видряпування на наступний день після нанесення кольорових шарів не рекомендується, тому що штукатурка стає крихкою [3].

У данному підрозділі було проведено аналіз видів монументального живопису та історю його виникнення, розвитку і становлення. Існують такі види декоративного монументального оздоблення: фресковий живопис, мозайка, живопис темперою, вітраж, сграфіто. Більшість із даних технвк стали відомими нам завдяки приходу християнства, і найчастіше застосовувалися для оформлення храмів. Внаш час монументальне оздоблення також є актуальним, завдяки чому набувають нових форм та особливостей.

1.2. Особливості використання монументального живопису у сучасному дизайні інтер'єру

Дизайн інтер'єрів є одним з найважливіших проектних завдань, що стосується удосконалення минулих та створення сучасних неймовірних архітектурних об'єктів. В традиційному розумінні монументально-декоративне мистецтво – це особливий розділ художньої творчості, безпосередньо пов'язаний як з монументальним мистецтвом, так і з декоративним, але він не існує окремо від архітектури, з якою створює найбільш тісне єднання і завданнями якої безперечно підкорений». На відміну від станкового живопису і скульптури монументальне мистецтво призначене для крупних архітектурних ансамблів, суспільних споруд, парків і підкорюється загальному закону синтезу мистецтв – взаємодії тектоніки й образотворчості [30].

За розташуванням на архітектурній поверхні розрізняють: живопис суцільно на всю стіну; на частину стіни (у виді панелі – на нижню частину, у виді панно – на середню частину, у виді фриза – на частині стіни, що примикає до стелі); живопис на стелі називається «плафон». За фактурою зображення живопис поділяють на площинний і рельєфний. За композиційною ознакою розрізняють живопис одноплановий, багатоплановий і перспективний. Вид живопису залежить від застосованих матеріалів: на основі фарби – розпис; прозорих матеріалів – вітраж; природних і штучних матеріалів – мозаїка; художньої обробки архітектурних поверхонь – сграфіто [18, с. 198].

Архітектори, дизайнери та художники монументалісти повинні працювати у тісному контакті. Спільна робота зобов'язує художника досконало знати принципи сучасної архітектури, а архітектора глибоко розуміти специфіку художніх засобів образотворчого мистецтва. Покликане конкретизувати ідеї архітектури, образотворче мистецтво може значно збільшити силу її емоційного впливу. У свою чергу архітектура може зробити образотворче мистецтво ще

більш вражаючим і значним. В результаті їх з'єднання відбувається взаємне збагачення [19].

Мозаїчне покриття стелі наситить інтер'єр заможністю та створює відчуття архітектурних стилів Європи минулих століть з традиційно-українськими мотивами. Елементи настельної композиції, створеної ліпниною, збагачують інтер'єр та відтворюють візуально часи українського бароко, модерну та класицизму. Ілюстративні та декоративні вітражі з підсвічуванням зі своїм складним малюнком, колоритом, технологіями та концепцією вже друге десятиліття є актуальними [32].

При оформленні квартир дизайнери все частіше пропонують використовувати картинки на стінах в якості декоративного елемента, тому що розробка їх нанесення має величезну кількість позитивів. По-перше, декоративний розпис стін в інтер'єрі дозволяє приховати опуклості поверхонь. По-друге, він дає можливість поділити приміщення на окремі зони. По-третє, рисунок, нанесений за допомогою трафарету, допомагає коректувати геометрію кімнати, збільшуючи чи зменшуючи її площу [7].

Технологія фрески, малярства на необробленій штукатурці без в'язучого пігменту, поширеного раніше, сьогодні практично не використовується через складність цього методу. В основному художники сьогодні використовують технологію розпису на сухій штукатурці, використовуючи традиційні матеріали, які тестувалися століттями, але часто в нових варіаціях і композиціях. [44]. На відміну від стародавньої темпері, сучасна є штучною казеїново-олійною емульсією; є такі популярні різновиди, як темпера ПВА та восково-олійна темпера. Остання, як відзначають художники-практики, має особливо цінні властивості для монументального живопису, зокрема, більш тривалою рухливістю і незмінністю тонів при висиханні [38].

Вітраж використовується в оформленні вікон та інших прорізів, що пропускають світло. Найбільш поширені три типи складання вітража: класичний (свинцева протяжка Н- або П-подібного металопрокату), «тиффані», з використанням смужок мідної фольги, і «литої» – з використанням бетону; крім того, сьогодні застосовуються такі техніки, як молювання, фьюзингу, гранення та гравіювання [38].

Феномен природних ілюзій має давню історію. Ефект зорової ілюзії використовували будівельники Стоунхенджа, архітектори Давньої Греції і Давнього Риму, давньоруські зодчі при будівництві культових споруд. Як самостійне явище поняття зорової ілюзії почало активно вивчатись і систематизуватись приблизно з середини ХІХ століття. Саме тоді дослідники стали класифікувати оптичні ілюзії й аналізувати причини їх виникнення. У другій половині ХІХ – початку ХХ століть було створено безліч тестових зображень, що демонструють наявність значних помилок в оцінюванні розмірів і форми геометричних фігур. В основі цих зорових ілюзій лежить та обставина, що на формування видимого образу певного об'єкта завжди в більшій чи меншій мірі впливають об'єкти, розташовані по сусідству з ним, у полі зору [23].

Сьогодні дизайн інтер'єру є особливим видом діяльності із власними специфічними ознаками, «для якого процес проектування гармонійного штучного простору та наповнення його предметним середовищем є головним завданням. Кінцева мета проектування – це створення досконалого внутрішнього штучного простору з урахуванням функціональних та естетичних потреб з максимальною адаптацією до людини. І завдання архітектора або дизайнера полягає у тому, щоб, використовуючи засоби і методи композиції, зуміти задовольнити необхідні вимоги, об'єднати об'єми і простір у цілісну структуру, що має художню виразність» [23, с. 28].

При цьому композиційний аналіз виступає як інструмент уточнення задуму проекту інтер'єру. Тому проектувальник повинен визначити принципову емоційно-естетичну спрямованість композиційного задуму інтер'єру; встановити «носіїв» цього задуму; визначити прийоми, за допомогою яких можна втілити певний задум. На виразність внутрішнього простору впливає:

- 1) емоційне сприйняття;
- 2) взаємозв'язок та розміри приміщень;
- 3) символіка форми;
- 4) взаємозв'язок із зовнішнім простором;
- 5) зорова маса форми [22].

Композиційний центр може бути виділений за рахунок кольору, масштабу, форми. Необхідним також є підтримання домінанти акцентами, що допомагають досягти єдності та цілісності архітектурного простору [23].

«Головна особливість монументально-декоративного живопису: колір у ньому не підкорений ні повітряній перспективі, ні стану природнього освітлення. В таких розписах колір, як правило, локальний, тобто належить самому предмету. Вплив на людину такого живопису зумовлений яскравістю і колірним звучанням, ритмом тонових плям, композицією, стилізацією форми, орнаментальністю малюнка. ... Синтез з архітектурою зумовлює великі розміри декоративного розпису, особливості її композиції, диктують у низці випадків характер пропорцій, підкреслення контура і силуету, насиченість кольору і лаконізм засобів вираження. У деяких випадках твори декоративного мистецтва можуть мати ліричний і жанровий характер» [33].

В інтер'єрі колір розглядається на близькій відстані, іноді впритул, довгий час знаходиться у полі зору людини і, як наслідок цього, будучи сильно

насиченим, швидко втомлює й ніби втрачає свою насиченість. Завдання кольору в інтер'єрі полягає у створенні психофізичного комфорту, здійсненні емоційно-естетичного впливу та наданні візуальної інформації про навколишнє середовище. Колір у приміщенні може сприяти або перешкоджати функціональним процесам. Його вибір багатосторонньо обумовлений, а характер психофізіологічного впливу й емоційного сприйняття в інтер'єрі зовсім інший, ніж у зовнішньому середовищі. Завжди треба пам'ятати, що перенасичення кольором, як і колористичний голод, в інтер'єрі особливо відчутні [23].

Слід сказати, що емоційна реакція на кольори залежить від особистого досвіду людини та її культурних асоціацій. Крім того, на вибір кольорових асоціацій впливають тенденції моди. Кольорова палітра тісно пов'язана з конкретним часом і місцем її застосування. Колір має властивість створювати ефект наближення або віддалення кольорових площин. Так, серед теплих і холодних відтінків з однаковою світлотою на передній план виходять теплі; насичені кольори виходять на передній план порівняно з ненасиченими з однаковою світлотою; темні хроматичні кольори здаються такими, які знаходяться далі від світлих кольорів спектрального кола. В рівних умовах теплі і холодні кольори мають протилежні оптичні властивості – при природному денному освітленні теплі кольори сприймаються як наступаючі, холодні – як відступаючі [23].

Невід'ємною частиною монументального мистецтва й основним його художнім засобом є декоративність, за допомогою якої створюється форма і втілюється зміст. Декоративні елементи містять символи, що передають зміст в узагальненому естетичному вигляді. Декоративність повинна мати присутність у всіх видах образотворчих мистецтв як закономірність.

Розписи стін в інтер'єрах громадських будівель можуть підкреслювати композиційний контраст замкнутості чи простору, виявляючи тектонічну структуру споруди. Масштаб твору може бути підкорений закономірностям членувань архітектури або монументальне мистецтво в силу своєї кольорової чи пластичної активності задає свою емоційно-масштабну характеристику внутрішньому простору. Залежно від ролі і значення художніх засобів архітектури чи образотворчого мистецтва в організації відкритого простору масштабний лад задається виражальними засобами форми того твору, який займає ключове положення в композиції [34].

Сучасними художниками і дизайнерами для проектування і візуалізації активно використовуються комп'ютерні засоби. Графічні програми дозволяють створювати візуальні об'ємні макети будь-яких об'єктів. За допомогою комп'ютера можна створити загальний вигляд архітектурного об'єкту, підібрати зображення для декоративного розпису, спроектувати освітлення та багато інше. Це дає можливість побачити і виправити всі неточності і помилки [2].

Новітні технології привели до найширшого використання в дизайні інтер'єру світлодіодного підсвічування, що дозволяє змінювати світлову картину інтерактивно— з використанням програмованих сценаріїв. Інший новий варіант — застосування струмопровідних систем, що дозволяє зробити інтер'єрний світловий простір мобільним і ще більш різноманітним, ніж раніше. Тут також можна відзначити різні струмопровідні панелі. Сучасні дизайнери прагнуть використовувати комбіноване освітлення, саме воно робить світлодизайн суто індивідуальним (француз Ж. К. Данію вважає, що у кожному приміщенні має бути не менше восьми різних джерел світла) [6].

Дизайн як окремий вид діяльності сформувався завдяки інтеграції та взаємовпливу на його еволюцію багатьох історично обумовлених факторів, що відносяться як до науково-технічної, соціально-економічної, так і до соціально-

культурної сторін прогресу. У дизайні знаходять відображення результати взаємодії декоративно-прикладного мистецтва і художньо-стильового напрямку, архітектури і техніки; промислового виробництва і споживання; проблеми взаємозв'язку природи і предметно-просторового середовища в різних галузях життєдіяльності людей. [21].

Print-Wall(буквально «друк на стіні») – це гнучкий та мобільний пристрій, що друкує зображення та графіку в яскравих, міцних та високоякісних кольорах прямо з цифрових носіїв на гіпс, шпалери, дерево, клінкер, камінь, пластик, скло, бетон, багато металів та плиток, а також інші аналогічні матеріали. Дає можливість створити рекламні зображення у фойє, дизайнерські фасади або стіни з унікальними фотографіями або принести життя у квартири, офіси, коридори та прикрасьте садки чи школи.

Такий друк дозволяє за кілька годин змінити будь-яке приміщення. Клієнту потрібно вибрати зображення, малюнок або фотографію, а також вказати габарити друку (ширину та висоту). Усю роботу зробить принтер. Результат – точна копія зображення на стіні без помилок.

Унікальне чорнило не має запаху і абсолютно безпечно для людини і тварин. Час застигання чорнила – частки секунди. Висока роздільна здатність друку (370x600 dpi) робить друк на стінах надзвичайно живим і реалістичним. Керувати принтером можна за допомогою планшета бездротового зв'язку, а спеціальний додаток полегшує роботу оператора з налаштуваннями друку. Він легко збирається та розбирається, легко транспортується. Тому є можливість виконувати свою роботу навіть у віддалених місцях [29].

Відомі з давніх часів монументальні розписи залишаються у нашому житті не тільки як спосіб надання пишності сакральним спорудам. Дизайнери та майстри адаптували їх для оформлень сучасних інтер'єрів, з новими підходами та часто у інноваційних застосуваннях. Тепер настінний розпис посів на нове місце у житті людини.

РОЗДІЛ 2. НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ

2.1. Роль і місце настінного живопису у сучасному інтер'єрі

Образно-змістовні і художні завдання по організації простору входять в арсенал монументально-декоративного мистецтва, і цей рід творчості вимагає теоретичного осмислення в контексті сучасної художньо-проектної практики. Тенденцією часу стали художньо-пластичні прийоми, покликані взяти на себе функцію стилетворення і декорування простору [2]. Д. Чурсін до них відносить прийоми переведення живопису в об'ємно-просторове середовище, переведення творів станкового живопису в організацію середовища засобами монументального мистецтва з використанням композицій абстракціонізму і супрематизму [39].

Відомий український критик Є. Холостенко відзначав високий рівень монументальних робіт майстерні. На його думку оволодіння такою складною технікою малярства, як фреска, вимагає великих спеціальних знань та підготовки, вимагає від художника широкої мистецької культури, загальної майстерності і фахової вправності [37]. Є. Холостенко був вихованцем майстерні М. Бойчука, сам досконало знав цю техніку, стверджував що саме фреска була покликана вирішувати завдання нового монументального мистецтва, яке дасть українцям новий подих національної самосвідомості на основі культурних надбань предків [37].

Цікаво зазначити, що нині все частіше для дизайну сучасних інтер'єрів використовується такий вид художнього оздоблення, як мозаїка. Мозаїку застосовують для різноманітного неординарного декору квартир та окремих предметів інтер'єру. Створюються також цілі мозаїчні килими (mosaicrugs), які надають інтер'єру особливої елегантності та краси. Сучасний світ і сучасний рівень розвитку технологій пропонують багато можливостей для того, щоб

зробити наше життя зручним, красивим, а головне – комфортним. Науково-технічний прогрес вносить важливі зміни в наше життя. Першим функціональним призначенням цих речей, якими ми користуємося щодня, є надання зручності та комфорту. Але дизайнери інтер'єрів разом з виробниками намагаються надати цим предметам особливої оригінальності, вишуканості та краси. Такі якісні зміни продуктів проявляються також у їх назвах, які відображають нові тенденції у світі дизайну [10].

Використання в оздобленні інтер'єрів живопису, мозаїки та настінної пластики з різних матеріалів вимагає особливої уваги до фарбування стін. Важливу роль у художньо-декоративному оформленні інтер'єру відводять також кольоровій візерунковій підлозі, особливо у вестибюлях, проходах, коридорах. Різні рівні підлоги в приміщенні можуть стати одним із засобів об'ємно-просторового рішення [26].

Для виявлення індивідуального образудизайнери застосовують в більшості своїй мозаїку провідних італійських виробників, використовуючи її як на підлозі, так і на інших поверхнях приміщень. Бутик TARDINI (Нью-Йорк, 2000 р.) – наочний тому приклад. Відомий у всьому світі дизайнер ФабіоНовембре будує інтер'єр із використанням мозаїки провідної компанії BISAZZA. Декор стелі, стін, підлоги і обладнання виконані з мозаїки, яка, за задумом автора, майстерно імітує шкіру змії. Композиційна схема магазину шкіряних аксесуарів будується на основі смуги з мозаїки, яка уособлювала змію. Лаконічно вирішений простір інтер'єру торговельного залу побудовано на зближених теплих тонах. Теплий тон самої мозаїки при всій її розкішній передачі малюнка шкіри змії не заважає споживачеві побачити і вивчити асортимент магазину. Гра текстури шкіри з мозаїки поширюється не тільки на підлогу, а й на стелю, при цьому не створюючи відчуття «скутості» простору [14]. Наступним виразним об'єктом дизайнера ФабіоНовембре є

інтер'єр фірмового магазину «MELTIN» у старій промисловій будівлі з двома рівнями. Джерелом натхнення, за словами автора, стало нью-йоркське метро, а необмежені можливості мозаїки допомогли архітектору реалізувати задумане. Похилі поверхні, покриті мозаїкою сріблястих відтінків, запропоновані на нижньому рівні промислової будівлі, на верхньому рівні стіни та перегородки, що переходять у стелю і освітлювальні прилади, також повністю покриті мозаїкою. Закруглені форми перегородок і кутів, виконаних в мозаїці, створюють ефект перетікання однієї поверхні в іншу [14].

Монументальний живопис. Нерозривно пов'язаний з архітектурою, інша його назва «мураль», що означає «настінний живопис». Монументальним розписом оздоблюються склепіння та стіни будівель. Як правило, сюжет такого «полотна» наголошує на призначенні споруди, утворює єдину з ним концепцію, як художню, так і тематичну. Найчастіше застосовується техніка фрески — розпису по сирій штукатурці [7]. Надзвичайної популярності у всьому світі набув стиль вуличного розфарбовування стін графіті, який поєднує в собі — від простих написаних слів до складних за композицією та масштабних за розмірами малюнків. Найбільш поширеним матеріалом для нанесення таких малюнків на будь-які поверхні є аерозольна фарба [2].

Мурали, на відміну від графіті, мають культурну цінність, як професійні витвори мистецтва, що намагаються втілити й донести до широкого кола глибокі задуми, як правило соціального характеру. Графічні зображення муралів можуть бути як реалістичного або фотографічного характеру, так і стилізованого або ж зовсім абстрактно-геометричного, тому не можна сказати, що мистецтво муралумає якісь стилістичні обмеження [17].

Як вид мистецтва, мурал виконує не тільки комунікативну, а й естетичну функцію, доповнюючи архітектурний пейзаж сучасного міста та надаючи певну яскраву на колір та емоції розрядку серед одноманітних будівель мегаполісу. До

цього можна додати його функцію створення орієнтирів у місцевості, що створюють асоціації із тією чи іншою місцевістю, пропонуючи можливість громадянам краще орієнтуватися у просторі, прокладають візуальні нові маршрути, перетворюючи місто та окремі його вулички на «медіапростір». При цьому муралі вносять у місцевість символічні знаки, котрі наповнюють змістом навколишній простір. «Мурал також відіграє інформаційну функцію, тобто є частиною великого потоку інформації, в який ми поринаємо щодня й одночасно графічним індикатором вагомих наративів суспільства» [17]. Під час дослідження муралів європейських країн, встановлено, що крім питань екології, расизму, свободи, єдності й т. ін., які притаманні світовому муралізму загалом, вони характеризуються високим ступенем естетизму, креативності, свободою фантазії, високою якісною технікою та стилістикою.

Такі арт-об'єкти роблять життя жителів міст більш яскравим і цікавим. Вони можуть не тільки викликати позитивні візуальні асоціації, а й виступати в якості активного композиційний засобу, що формує вигляд емоційного і гармонійного міського середовища. Так, за допомогою цікавих і небанальних об'єктів в місті створюються точки тяжіння людей, а фрагмент міського середовища знаходить унікальний дух місця [1].

Вітражі знайшли нове місце в сучасному інтер'єрі. Цікаво, що вітраж, спочатку придуманий людиною для заповнення віконних прорізів, сьогодні все рідше виконує свою основну функцію. Набагато більш популярні різні декоративні елементи з вітражів в інтер'єрі. Як і будь-який елемент інтер'єру, вітражі бувають виконані в різних стилях, сумісність яких з оформленням квартири потрібно передбачити. Наприклад, для класичного вітражу (всупереч поширеній думці, що класика доречна завжди і скрізь) підійде світле приміщення правильної форми, витримане в спокійних (пастельних або темних) тонах, без колірної і детальної надмірності [31].

Вітраж вирізняється не тільки вигадливою формою і багатою фактурою, але найчастіше і сильним колірним навантаженням. Він з легкістю може задати тон всьому приміщенню і стати змістовим центром простору. Тому думати про красу своєї квартири, таким чином, краще всього на стадії проектування приміщення [31]. До декоративного оформлення готельних приміщень належать вітражі, виготовлені із застосуванням ажурного металевого контуру. Вітражі рекомендується використовувати у коридорі, холі, вестибюлі, вітальні. Їх розміщують у прорізі вікон та дверей. У холах використовують вітражі зі штучним підсвічуванням, що імітує природне світло. У декоративному оздобленні інтер'єру значне місце займають художній метал й інші матеріали [4].

Все більш популярними стають двері з вітражами. Взагалі, сьогодні дуже поширений продаж міжкімнатних дверей з різноманітними скляними вставками. Різноманітні техніки обробки скла перетворюють звичайні міжкімнатні двері в справжній витвір мистецтва і елегантну прикрасу інтер'єру. Вітражне скло для дверей максимально захищене (наприклад, завдяки техніці триплекс), і хоча виглядає воно дуже крихким, насправді турбуватися про його надійність не варто. Міжкімнатні двері з вітражами створюють приголомшливі ефекти, пов'язані з грою світла. Крім того, вони задають тон всьому інтер'єру, роблячи його з одного боку похмурим, а з іншого – парадним. У тих інтер'єрах, де використовуються вітражі, особливо міжкімнатні (будь то двері або перегородки), панує якась загадковість. Все-таки асоціації з готичними храмами і старовинними музеями дають про себе знати. Вітражні перегородки менш поширені, ніж міжкімнатні двері з вітражами, однак цей дизайнерський прийом теж викликає все більший інтерес. Вітражна перегородка, як і будь-яка стіна зі скла, є легкою, навіть повітряною. Це особливо важливо, коли стоїть мета не відгородити один простір від іншого, а лише розділити їх. По-перше, завдяки

прозорості перегородки, приміщення немов перетікають одне в інше. По-друге, «двобічність» таких перегородок вносить в обидва простори загальний елемент. Чудово виглядають вітражі-перегородки в просторах приміщеннях, наповнених світлом – як природним, так і штучним. Вітражні перегородки вдень пропускають крізь себе м'який кольоровий світ, а ввечері, коли запалюються лампи, перегородка сама стає свого роду «освітлювальним приладом», проливаючи світло в більш темний простір [31].

Для художнього розпису сформувалися нові умови розвитку. Однак традиційно залишилися головні об'єкти монументально-декоративних проєктів: композиційне оформлення стін приміщень та фасадів будівель різноманітного функціонального призначення [22].

Ультрофіолетовий принтер для стін. Принтер для прямого друку по стінах. Інноваційний настінний друк дозволяє друкувати зображення практично на будь-якій вертикальній поверхні: цегла, бетон, метал, дерево, скло тощо. Цей принтер призначений для оформлення готового дизайну інтер'єру, коли неможливо або небажано використовувати традиційні способи нанесення зображення у вигляді шпалер або плівки. Друк із графічного файлу будь-якого формату прямо на стіну, на дерево, на цеглу, на гіпс, на бетон, на скло тощо, відкриває для декораторів, художників та дизайнерів нові унікальні можливості в оформленні інтер'єрів яскравими та довговічними кольорами [27].

Можливість друкувати на стінах у висоту до 4.0 м, без жодних обмежень по ширині, дозволяє створювати оригінальні та неповторні дизайнерські фасади, може оживити та урізноманітнити інтер'єри ресторанів, торгових центрів, прикрасити яскравими фарбами стіни садків та шкіл, подарувати індивідуальність інтер'єру квартири чи будинку. Друк на стінах, буквально за кілька годин, дозволяє перетворити будь-яке приміщення. Спеціально розроблені для ProfiJetWallpainter УФ-чорнила майже не мають запаху, миттєво

полімеризуються, мають відмінну адгезію і не забивають друкуючі голівки. УФ-чорнила забезпечують світлостійкість відбитка до 3 років для зовнішнього друку та до 10 років для інтер'єрного друку [36].

Принтер поставляється зі встосним ПК і пакетом софту, що управляє, і готовий до друку відразу «з коробки». Керування принтером здійснюється сенсорним дисплеєм. ProfiJetWallpainter оснащений високоточними ультразвуковими датчиками, які автоматично визначають нерівності на поверхні стіни та коригують положення друкувальної голівки. Принтер підтримує безперервний друк і, у разі непередбаченого відключення, його можна відновити з моменту зупинки [27].

Сучасне монументально-декоративне мистецтво відіграє нову роль для суспільства. Завдяки чому архітектурне середовище не тільки стає ошатнішим, але й має можливість комунікації. Таким прикладом комунікації було звернення влади до народу через монументальні розписи пропагандистського характеру. На сьогоднішній день це помітно у багатьох галузях. Наприклад, розписи фасадів рекламують нові фільми, колекції одягу, розвиток музичного мистецтва. Також настінні розписи стали доступнішими і популярними в дизайнах інтер'єрів приміщень різних призначень, що у свою чергу призвело до розвитку нових класифікацій монументального мистецтва.

2.2. Класифікація інтер'єрного розпису

Першими прикладами настінних розписів можна назвати наскальний живопис періоду неоліту. Навіть ведучи примітивний спосіб життя, людина прагнула не тільки відобразити те, що бачив навколо, але зробити ці картинки прикрасою житла. В основі кожного малюнка було всього чотири кольори, пігменти яких можна було одержати шляхом простої обробки природних матеріалів.

Розпис може бути створена в різних техніках, серед яких відзначають найбільш популярні і ефектні:

- Фреска
- Об'ємний розпис і сграфіто;
- Аерографія;
- Картини флуоресцентним акрилом;
- Гризайль. Потребує високої майстерності, так як виконується в одному кольорі різної насиченості. Техніка схожа на графіку
- Ілюзорні зображення

Серед технік найпоширенішим є фресковий живопис – найдавніший спосіб стінного розпису, який виконують на сирій штукатурці фарбами, розведеними у воді. Матування здійснюють емульсійними фарбами. В оформленні інтер'єру вестибюльних приміщень підприємств готельного господарства часто використовують мозаїку [26]. Особливості роботи над фрескою потребують від автора неабияких вмінь та здібностей, адже по перше художник бачить тільки фрагмент розпису і повинен уявляти картину в цілому, по друге фресковий живопис витримує тільки незначні виправлення, переробити його не можна: невдалі місця просто збиваються і процес розпису

повторюється, по третє фарби при остаточному висиханні (7-10 днів) сильно світліють, що ускладнює роботу над фрескою [6].

В наш час технологія виконання справжньої фрески не дуже змінилась, вона залишається важкою у виконанні та потребує багато зусиль від автора, тому більшість монументальних розписів сьогодні виконуються по сухій штукатурці. Така робота має назву «фреска а секко» (від італійського а secco – по сухому) [6]. Картон, в образотворчому мистецтві великоформатний малюнок (іноді розцвічений), що виконується у розмірі майбутнього твору фрескового живопису, мозаїки, вітражу, шпалери. При перенесенні композиції на стіну контури картону проколювалися. Був поширений у практиці європейських художників епохи Відродження і XVII–XVIII ст.

Сьогодні у будівництві для штукатурки стін використовують нові матеріали та технології, також з'явилися нові фарби, які краще взаємодіють з сучасними основами, витримують перепад температур, не вицвітають. Сучасні технології дозволяють художнику монументалісту досягти тонких нюансів та різноманітних фактур у настінному живопису, не витрачаючи багато зусиль і, головне, забезпечити роботі довговічність. Більш детально зупинимось на цій техніці, детально проаналізуємо сучасні матеріали, виявимо плюси та мінуси кожного [6].

Зір людини – великий дар природи, якому ми зобов'язані пізнанням явищ навколишнього світу. Об'ємний розпис стін. Цей спосіб дозволяє вийти за рамки реальності, наблизити до людини якийсь новий світ безпосередньо живим зображенням. Також можна розширити кімнату, підвищити стелю і додати додаткові ілюзорні об'єкти [40].

Однією з технік створення зображень з високою стійкістю є сграфіто. Зображення утворюється за рахунок послідовного нанесення штукатурки 12 різних кольорів з подальшим прошкрябуванням на певну глибину до потрібного кольору [2]. Широкого використання техніка сграфіто набула в ХХ ст. в

країнах СРСР. Техніка сграфіто має значний недолік у вигляді обмеженості кольорової гамми. В разі, якщо необхідно досягти застосування широкої палітри кольорів, доречним буде використання олійних фарб, проте розписи виконані в такій техніці дуже швидко втрачають свої візуальні властивості та зношуються. Однією з найдавніших є фрескова техніка, специфіка якої полягає в нанесенні фарби на шар сирі штукатурки, що дозволяє фарбі глибоко проникнути в штукатурку і не втрачати насиченість протягом довгого часу [2].

Сьогодні дизайнери продовжують використовувати необмежений потенціал зорових ілюзій, пропонуючи глядачеві на деякий час зануритися в іншу реальність, залучаючи його в гру нових образів [23]. У другій половині ХІХ–початку ХХ століть було створено безліч тестових зображень, що демонструють наявність значних помилок в оцінюванні розмірів і форми геометричних фігур. В основі цих зорових ілюзій лежить та обставина, що на формування видимого образу певного об'єкта завжди в більшій чи меншій мірі впливають об'єкти, розташовані по сусідству з ним, у полі зору. Багато з придуманих у той час геометричних зорових ілюзій стали класичними [23].

Нині в дизайні інтер'єрів житлових і громадських будівель застосовують ілюзорно об'ємний малюнок. Іноді обробку стін і оббивку меблів виконують разом з підлогою та стелею, досягаючи ефекту цілності, взаємних переходів одного в інше. Для організації незвичайного візуально вібруючого простору, створення гри світла й тіні світлові елементи розміщують у стелі, підлозі, стінах, меблях і предметах інтер'єру. Зорові ілюзії в інтер'єрі створюються різними засобами, до яких відносяться: колір, світло, графіка, фактура, масштаб, дзеркала, деякі види оздоблювальних матеріалів, твори образотворчого мистецтва, монументальний живопис, параметризм та ін. [23].

За допомогою сучасних технологій люди навчилися імітувати багато дорогі матеріали і замінювати трудомістку ручну роботу на швидкий процес,

здійснюваний машинами. Аерографія – техніка виконання зображення різних поверхнях з допомогою аерографа. Аерограф – це інструмент, який під дією стисненого повітря розпорошує барвник, що дозволяє створювати непередаваний ефект у зображеннях. Це одна з технік виконання декоративних елементів у вигляді картинок на різних поверхнях за допомогою аерографа спеціального інструменту, який під дією стисненого повітря розпорошує барвник, створюючи потрібне зображення [40].

За допомогою сучасної техніки аерографії у митців з'явилася можливість виконувати ефекти та малюнки, які до цього було неможливо виконати звичайними художніми засобами. Аерограф дозволяє регулювати насиченість та яскравість малюнка, досягати ідеальної рівності тону та колірних переходів, яких складно, або неможливо досягнути, наносячи зображення пензлем. Такі розписи можуть володіти підвищеним об'ємом, пластичністю та детальністю зображення, а також високою довговічністю нанесеного малюнку [2].

Флуородизайн як напрямок, стає все більш необхідним при декорації барів, дискотек, ресторанів, а також набуває властивостей композиційного засобу видозміни простору. На сьогодні існує проблема трансформації простору приміщень відповідно до потреб населення, тому трансформація офісних приміщень, кафе, їдалень у дискозали, планетарії, дає можливість раціонально використовувати простір, відповідно до вимог часу й потреб різних вікових категорій населення [20].

Основною тематикою зображень є міфічні сюжети, космічні пейзажі, химерні істоти, етнічні орнаменти тощо. Значного впливу на естетику флуородизайну зробили мотиви та орнаменти зі сходу, переважно з Індії й Тибету. Їх основні акценти: нескінченна звивистість форм, перетікання площин, химерні лінії без початку і кінця, контрастні кольори – все це прийшло до нас з психоделічного Індійського штату Гоа [20].

Штучне флуороосвітлення використовується як додаткове джерело формування простору. Від напрямку освітлення та наближення ламп флуоросвітло змінює насичення і психологічний ефект настінного зображення/ Основним завданням флуороживопису є підбір інтенсивності освітлення, щоб світловий наголос виправдовував смислове навантаження картини або частини орнаменту. Останніми роками відбулося усвідомлення самоцінності флуородизайну. Він перестав бути допоміжним матеріалом, засобом для створення або посилення певного ефекту [20].

Особливого значення у сфері флуородизайну України заслуговує проект української студії «FlurDesign», яка виконала дизайн та розпис боулінг-клубу «Атмосфера» у м. Харкові. Основна ідея малюнків – це космічна тематика з різноманітними планетами та зірками. Майстрами відтворені особливості космічного простору, цікаво передані зображення планет, сузір'їв, космічного пилу. Загальна площа стін та стелі, яка була покрита флуорофарбами 420 м².

Існують декілька способів, завдяки яким можна досягнути враження переміни середовища повністю, або частково:

- акрилові флуоресцентні барвники;
- полотна з флуоромалюнком;
- різноманітні плетення ниток, покритих флуорофарбами;
- епоксидні підлоги, що світяться;
- плитка та панелі з попередньо нанесеним флуоромалюнком.

Серед них особливої популярності здобули флуорофарби. Вони мають багато переваг у порівнянні з олійними та акварельними фарбами (швидко сохнуть, покривають поверхні рівномірним щільним шаром фарби, не змиваються при звичних умовах, не потребують додаткового шару лаку, мають глянцеvu поверхню після нанесення). Флуоресцентні акрилові фарби на водній основі універсальні та зручні у користуванні і застосуванні. Для їх нанесення часто використовують пензлі або аерографи. Завдяки використанню таких фарб

мальоване зображення може змінити простір кімнати, надати звичному оточенню фантастичного образу, або ж створити зорову ілюзію деформації стін і стелі.

Популярним також можна вважати розпис стін в кімнаті з 3D-ефектом.

Порушення площини шляхом використання реалістичного живопису – є одним із давніх прийомів створення просторових ілюзій. Розпис будується методом викривлення лінійної і повітряної перспектив за правилами безкінечності простору і виділення переднього плану, що здійснює ефект деформації глибини простору. Використовуючи цей прийом на практиці, архітектор виконує корекцію розміру форми, створює ілюзії несправжньої глибини, нескінченного простору, досягає визначеного творчого задуму [23].

Даний тип розпису ще називається об'ємним малюнком або «обманкою». Пов'язано це з незвичайним ефектом, який зображення створює на стіні. Завдяки особливій техніці виконання, малюнок здається ніби оживає. Розпис стін з 3D-ефектом дозволяють візуально виправити недоліки планування і додати інтер'єру незвичайної атмосфери. Однією з різновидів даного стилю є рельєфна техніка. Для її нанесення використовується спеціальний трафарет, за допомогою якого на поверхні створюються об'ємні малюнки. Товщина ліній і одержуваних поверхонь може варіюватися, що дозволяє отримати незвичайний кінцевий результат [30].

До засобів формування ілюзій в інтер'єрі належать: графічні прийоми, колір, освітлення, що доповнюються використанням інноваційних комп'ютерних, цифрових і світлових технологій. Ілюзія трансформації форми досягається за допомогою колірних і тональних переходів, ритмічних повторів, ліній, що звиваються, об'єднаних в єдину конфігурацію. Часто використовуються установки мінливого освітлення, матеріали з поверхнею, що відбиває світло (метал, скло, пластик), різні тканини [23].

За допомогою вказаних засобів можна створити найрізноманітніші ілюзії в інтер'єрі. Наприклад: статичності або динаміки, розширення або звуження, зниження або підвищення, збільшення чи зменшення, стійкості або деформації і викривлення простору. Також можливе створення ілюзії глибинності, закруглення, наступаючого або відступаючого простору, зміни звичного масштабу, камерності, перетікання чого простору. І до сучасних ілюзій можна віднести ілюзії руху, мерехтіння, динаміки, невагомості нерухомих об'єктів та ін. Сьогодні дизайнери продовжують використовувати необмежений потенціал зорових ілюзій, пропонуючи глядачеві на деякий час зануритися в іншу реальність, залучаючи його в гру нових образів [23].

Повсякчасний розвиток оздоблення архітектурних споруд розписом зумовив існування великої кількості технік, які мають переваги та недоліки. Однак застосування кожної вимагає дотримання як специфічних вимог виконання розпису, так і загально-мистецьких та проектувальних загалом. Декоративний розпис, як елемент оформлення архітектурного середовища, в мистецтво дизайну увійшов відносно нещодавно, але вже встиг зайняти почесне місце серед інших, не менш популярних способів обробки архітектурних об'єктів.

РОЗДІЛ 3. ДИЗАЙН МОНУМЕНТАЛЬНОГО РОЗПISУ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ЦЕНТРУ ФАНДРАЙЗІНГУ ПРИ К-ПНУ

3.1. Особливості дизайну монументальних розписів інтер'єру офісного простору

Естетична складова наповнення приміщень відіграє провідну роль у формуванні дизайну будь якого закладу. Вплив здійснюється через поєднання образів, кольору, освітлення, текстур і фактур [4].

Кожен вид дизайнерської творчості пов'язаний зі створенням специфічного середовища життєдіяльності людини. Середовище – в широкому розумінні семіотична категорія, яка є одним із засобів комунікативної практики. Перевтілення середовища представляє нову форму архітектурно-проектного синтезу, де здійснюється своєрідна єдність соціально-функціональних, інженерно-технічних й ідейно-естетичних основ. Включення широкого арсеналу художньо-декоративних прийомів, колірних, графічних і пластичних об'єктів в дизайн середовища, в тому числі використання їх як видовищного інтерактивного дійства визначає безпосередньо життєве середовище, як форму існування проектно-художніх форм і їх синтезу. Художньо-образний зміст ансамблю середовища визначається за допомогою виразних засобів просторових видів мистецтв [2].

Сучасний інтер'єр освітнього закладу перетворюється на візуально-комунікативну систему із постійним формуванням динамічних зв'язків. Тому головним завданням дизайнерів стає проектування динамічних взаємодій з метою створення постійно поновлюваного гармонійного середовища. Техніка художнього нанесення малюнка практично не має недоліків, оскільки велика кількість варіантів виконання дозволяє використовувати її для будь-якого приміщення. Вона проста у виконанні, а крім того для неї підходять всі типи фарб, які представлені сьогодні на будівельному ринку в широкому асортименті

відтінків і цін. Розпис стін в художній техніці є найдоступнішим за вартістю видом декору стін [30].

Загальне вирішення інтер'єру опирається на функціональний зв'язок між сформованими окремими просторами, що в свою чергу, пов'язані з зовнішнім простором. Виникають складні взаємозв'язки між закритими та відкритими, внутрішніми й зовнішніми просторами. Вирішального значення тут набуває комплекс зовнішніх, відкритих просторів у системі ансамблю або міста – еспланади, площі, вулиці, двори, якими здійснюються підходи і під'їзди до об'єктів [24].

Найважливіший показник оцінки твору дизайну середовища – його цілісність та гармонійність – відсутність в полі зору елементів і деталей, що дратують око, або «вибиваються» з ансамблю. Декоративний розпис набуває цілісності та завершеності лише у взаємодії з усіма складовими архітектурного ансамблю. Виділяють усього п'ять основних принципів гармонізації: повторюваність властивостей, підпорядкованість, їх відповідність, врівноваженість частин цілого, синтез попередніх ознак в принципі єдності візуальної організації об'єкта [2].

Процес оформлення архітектурного середовища тісно пов'язаний зі знанням законів архітектурної композиції. Без знання основ композиції неможливо створити гарний екстер'єр. Архітектурна композиція – це композиційний взаємозв'язок елементів композиції, розташованих в певному, з художньої точки зору, порядку, і, які мають певні кількісні і якісні характеристики, спрямовані на досягнення загальної гармонії, цілісності і виразності архітектурного твору [1].

У будь-якій композиції повинен бути композиційний центр. Композиція повинна бути врівноважена. В ідеалі всі елементи композиції повинні

рівномірно розташовуватися по всьому об'єму в своїх межах. Не повинно бути перегинів в будь-яку одну сторону (одна сторона наповнена різноманітними елементами, друга – порожня). Якщо в композиції елементи зосереджені нерівномірно, то відповідно порушуються її важливі вимоги: рівновага і стійкість[5].

Практика переконливо доказує, що гармонічність колірного вирішення інтер'єру багатогранно обумовлена і не може бути знайдена лише на основі закономірностей колірного кола. Всі ознаки гармонії в рівній мірі надають інтер'єру краси, але кожному з них властиві свої особливості впливу: ознака гармонії – це зв'язок, злагодженість; єдність протилежностей (контраст); міра; пропорціональність; рівновага; ясність, легкість сприйняття; прекрасне; піднесене; узагальнює всі попередні: організованість, порядок та раціональність. В гармонічній композиції розум і логіка проявляються у всьому: в цілому і деталях, у формі та кольорі [15].

Для вирішення колористичних завдань в інтер'єрі необхідно знати особливості емоційного впливу кольорів. Колір не лише надає важливу інформацію про предмет, але й має здатність викликати думки та почуття. Психологічний аспект сприйняття кольору пов'язаний із емоційним, соціально-культурним та естетичним. Під уявленням кольору розуміється складне сприйняття кольору сучасною людиною, збагачене низкою образів, асоціацій і уявлень, пов'язаних із кольором. Сучасне фарбування інтер'єрів у світлі кольори в поєднанні з природними матеріалами виявляє найбільш позитивний вплив на людину. Також можуть бути використані яскраві, насичені, контрастні кольори відповідно до творчого задуму (громадські приміщення культурного призначення, житлові простори, дитячі садочки), активні декоративні елементи, засоби візуальної інформації. В навчальних закладах та житлових приміщеннях колір має особливе значення: повинні враховуватися час знаходження у цих

приміщеннях, їхня орієнтація за сторонами світу, вікові особливості дітей чи дорослих, призначення приміщень[15].

Наукові дослідження в галузі фізіології та психології людини показали вплив різних кольорів на настрій та працездатність. Колір тісно пов'язаний зі світлом – занадто яскраве осліплює, змінює сприйняття кольору, погане – викликає втомленість, почуття невпевненості. Вже на стадії проектування інтер'єру необхідно враховувати питання фізіологічного впливу освітлення на людину та взаємодію з колірною гамою приміщення. Освітлення підкреслює структурні лінії простору, виділяє деталі інтер'єру а також сильно змінює колір предметів. Кімната, пофарбована в блакитні тони, здається більш «холодною», ніж та, що пофарбована в охряно-жовті. Меблі темних тонів здаються більш важкими. Так і темні стелі створюють враження тяжкості. Гаму холодних тонів, як правило, використовують для приміщень, орієнтованих на південь. Темні приміщення зазвичай фарбують у світлі та теплі тони, підлогу краще фарбувати в єдиний колір, який значно розширить її площу. Обираючи колір та його насиченість, потрібно також враховувати призначення приміщення [15].

Загальний теплий тон ілюзорно зменшує величину приміщення, холодний навпаки. Ці просторові властивості кольорів використовують для корекції окремих недоліків приміщень або для створення нових просторових та художніх ефектів. Засобами кольору можна розподілити простір приміщення, композиційно виділити в ньому окремі функціональні зони, підкреслити основний декоративний акцент. При створенні колірної гармонії з нюансних сполучень використовують відтінки одного кольору (монохромна композиція) або кілька кольорів, які знаходяться близько в колірному крузі. Використання контрастних сполучень потребує знань законів кольоросприйняття та наявності художнього смаку. Крім хроматичних сполучень, можна використовувати й ахроматичні, а також сполучення хроматичних з ахроматичними. Контрастне

оформлення доречно для приміщень, де людина знаходиться недовго або ж займається активною діяльністю [28].

В маленьких приміщеннях слід уникати розподілення поверхонь на великі частини, пофарбовані у контрастні кольори. У вигляді білосніжної кухні виявляється сплав сучасної функціональності та естетики класицизму, в якому домінуюча строгість форм сполучається з комфортом і функціональністю всіх складових елементів. Відображення дзеркал створює ілюзію більшого простору будь якого приміщення. Повертається кольорове скло, що має сильний емоційний вплив: посуд, світильники, оздоблювальні та декоративні елементи. Останнім часом дизайнери середовища надають назви своїм проектам на емоційній основі: «Насолода простором», «Враження», «Нова реальність задоволення» та ін. [28].

Застосування природних мотивів (екостиль). Екостиль стрімко набирає обертів і стає одним із модних напрямів дизайнерського мистецтва. Сучасні технології надають у розпорядження дизайнерів різні можливості, що дозволяють впроваджувати їх практично в усі напрямки сучасного інтер'єрного дизайну. Це й елементи вертикального озеленення та домашні міні-города, біо-інтер'єри, «живі» підлогові покриття, наприклад килимки з моху. При цьому спостерігається комплексний підхід до проектування житлового простору вибір кольорової гами, екологічних матеріалів, дотримання температурно-вологісного режиму, навіть створення умов для тривалого збереження корисних для здоров'я запахів. Екостиль в інтер'єрі створюється за допомогою природних матеріалів. Головна мета – створити ілюзію життя на лоні природи. Кольори мають відповідати цій концепції: викликати асоціації з листям, землею, небом і камінням [6].

Динамічність світлової композиції. Колосальне значення в сучасних інтер'єрах має освітлення. Як і раніше, популярні багаторівневі стелі, що

дозволяють створювати різноманітні світлові сценарії. Широко використовується нижнє підсвічування, так звані аплайти (світильник, що направляє світло знизу вгору). Світильники – це важливий елемент оформлення, оскільки вони поєднують у собі функціональність і прекрасні декоративні якості. Новітні технології привели до найширшого використання в дизайні інтер'єру світлодіодного підсвічування, що дозволяє змінювати світлову картину інтерактивно з використанням програмованих сценаріїв. Інший новий варіант – застосування струмопровідних систем, що дозволяє зробити інтер'єрний світловий простір мобільним і ще більш різноманітним, ніж раніше. Тут також можна відзначити різні струмопровідні панелі. Сучасні дизайнери прагнуть використовувати комбіноване освітлення, саме воно робить світлодизайн суто індивідуальним [6].

Мінімалістичність-це основна тенденція в сучасному дизайні інтер'єру, яку характеризують невелика кількість деталей та аксесуарів, функціональні меблі та чіткі їх лінії, графічність і простота в усьому, відсутність зайвих деталей. Така тенденція проявляється у великій функціональності інтер'єру, появі в ньому новітніх технологічних досягнень (таких як «розумний будинок») та інших новітніх «гаджетів» [6].

Сучасний дизайн інтер'єру неможливо уявити без творів мистецтва скульптури, фотографії, картин, монументальних розписів. Їх можна представити як у вигляді станкового живопису, так і у вигляді декоративних розписів стін. Розпис відіграє важливу роль в організації внутрішніх приміщень не тільки як декоративна функція, а й функція візуальної зміни сприйняття середовища. Формування неповторного стилю важливо для кожного приміщення.

3.2. Особливості процесу створення монументальних композицій у матеріалі

Сучасними художниками і дизайнерами для проектування і візуалізації активно використовуються комп'ютерні засоби. Графічні програми дозволяють створювати візуальні об'ємні макети будь-яких об'єктів. За допомогою комп'ютера можна створити загальний вигляд архітектурного об'єкту, підібрати зображення для декоративного розпису, спроектувати освітлення та багато інше. Це дає можливість побачити і виправити всі неточності і помилки [31].

Наступним етапом, граничним між передпроектною та власне проектною діяльністю, є пошук дизайн-концепції – визначення основної образної ідеї майбутнього проекту. За побажаннями замовника тематика зображення мала би бути нейтральною, не зачіпати інтереси окремих соціальних груп, відповідати етичним нормам; бути молодіжною, адже дане приміщення закріплене за вищим навчальним закладом, де переважна більшість студентів – молодь; і яскравим, що милуватиме око жителів та гостей міста [31].

Підготовка поверхні під розпис, це дуже важливий етап розпису, від нього залежить і якість виконання майбутнього зображення, і його довговічність. Тому необхідно підготувати поверхню завчасно. Вона в обов'язковому порядку повинна бути вирівняна і обштукатурена. За бажанням її можна обклеїти шпалерами під фарбування або просто покрити спеціальною акриловою ґрунтовкою [29].

Підготовчий етап поверхні умовно ділять на кілька кроків:

- Видалення старого шару покриття;
- Замазування щілин і вирівнювання дефектів. Знежирення та обштукатурювання;
- Ґрунтовка після висихання поверхні. Цей шар забезпечить хорошу зчеплення між фарбами і стіною;

- Фінальне вирівнювання за допомогою шпаклівки і нанесення додаткового шару ґрунтовки.

Після висихання стіни, вона буде готова до розписування.

Для розпису стін використовують кілька типів фарб, кожна з яких має особливий склад, який зумовлює характеристики речовини. Пройшли ті часи, коли художники самостійно підбирали і змішували пігменти, а рецепти ретельно оберігали від зазіхань конкурентів зі світу мистецтва. Отже, для розпису застосовують наступні види фарб:

- Олійні, де речовина – оліфа, олія. Поступово відходять у минуле, так як робота з ними вимагає певних навичок. Технологія їх змішування теж піддається далеко не кожному. На поверхні олія«проживе» менше, ніж сучасні аналоги. Причиною того вапно і лужні солі, які містяться в матеріалі стін. Вони розщеплюють олію з часом. Фарби не люблять темних приміщень і швидко жовтіють без світла, але добре лягає на дерев'яні поверхні. Так як цей процес розтягується на кілька днів, художник може додати в малюнок корективи при необхідності.

- Темперні фарби досить швидко сохнуть, а кілька шарів дозволяють створити ефект об'ємної композиції. Темперу рекомендують покривати зверху лаком, для отримання глибоких відтінків. Останні, до речі, після висихання злегка світлішають.

- Акрил – Сучасний матеріал, який користується популярністю. Фарби швидко сохнуть, не містять токсичних речовин в складі і утворюють міцну плівку на поверхні. Вона схожа з пластиковою захисною «шкіркою». Акрил не боїться світла або його відсутності. Якщо якісні фарби, то зображення проіснує не менше 10–15 років. Крім звичайних компонентів використовують люмінесцентні, флуоресцентні добавки. Також випускають перламутровий або металізований акрил [16].

Також з'явилося безліч препаратів і складів для захисту ізбереження різних поверхонь. Сучасні фарби дозволяють створити зображення високої міцності і довговічності, легкі в використанні, великий асортимент для створення різних ефектів, велика кольорова палітра. Лаки закріплюють фарбувальний шар, роблячи його зносостійким та світлостійким. За допомогою лаків можна змінити текстуру поверхні, насиченість зображення, відтінок. Поява нових інструментів спростило і прискорило роботу: фарбопульти, аерографи, спреї, валики дозволяють швидко зафарбувати великі площі [2].

Проте акрилові фарби, у порівнянні з олійними та алкідними, мають значно більше переваг, ніж недоліків. Вони більш стійкі до ультрафіолетового випромінювання, характеризуються довшим строком служби та швидким висиханням. А також, на відміну від попередніх, є не токсичними. До недоліків слід віднести високу вартість таких фарб. Також ми розглянули фарби, які останнім часом в облицювальних роботах набирають все більшої популярності, – фарби на основі водної дисперсії, які теж мають свої переваги та недоліки. Найбільшою перевагою таких фарб, яка вплинула на наш вибір, є їхня ціна – вона значно нижча, ніж вартість олійної, алкідної та акрилової фарб. Другим безумовним «плюсом» є те, що вони абсолютно не токсичні та безпечні, не мають шкідливого впливу на людину та оточуюче середовище; не має специфічного неприємного запаху [2].

Нашу увагу привернуло й те, що така фарба зручна у використанні: вона швидко сохне, не більше декількох годин; а інструменти після роботи, навіть після засихання можна легко вимити водою. Проте її застосування 20 потребує певних навичок, оскільки така фарба при висиханні та покритті лаком дещо змінює колір і це необхідно враховувати при роботі з нею. Дуже варіативною є й кольорова гамма фарб.

В білу водоемульсійну фарбу, яка є основою для покриття додаються рідкі колоранти різних кольорів. В залежності від того, якої насиченості потрібен

колір, регулюється кількість доданого колоранту. Потім суміш ретельно перемішується та можна приступати до нанесення на поверхню. Ще одним фактом, який ми, безумовно, мали врахувати, є те, що поверхня фасаду, який належить розписати, покрита штукатуркою і має свою фактуру. Незважаючи на те, що вона досить дрібна і майже непомітна оку, якщо на неї нанести фарби, які містять навіть мінімальний рівень глянцю, то наявні нерівності та шорсткості будуть виглядати значним недоліком, що негативно вплине на зовнішній вигляд малюнку. До таких фарб відносяться олійна, алкідна й акрилова. Однак фарба на основі водної емульсії абсолютно матова, що й стало визначальним фактором у виборі фарби [2].

Після цього основним питанням перед нанесенням власне самого зображення на стіну, була її підготовка. Це дуже важливий етап, від того, наскільки якісно він виконаний залежить довговічність розпису. Якщо стіна підготовлена неправильно, або неякісно, то малюнок разом із штукатуркою може потріскатися, відшаруватися, осипатися, або змінити колір [13]. Для запобігання подібних процесів стіну було поштукатурено, пошпакльовано та погрунтовано в два шари спеціальним водостійким ґрунтом. Для роботи ми використовували такі інструменти: пензлі синтетичні (не залишають слідів від мазків, на відміну від щетини та не такі м'які, як пензлі з натурального ворсу), валики різних розмірів, ганчірки, олівець для нанесення лінійного малюнку [2].

Коли пройдені всі етапи розробки дизайн-проекту настає час для виконання його в матеріалі. Перед початком роботи ми видалили з поверхні усі забруднення та перейшли до розмітки стіни, зважаючи на її масштабність. Виконавши розмітку стіни і, у відповідності до масштабу, таку ж на кольоровому роздрукованому ескізі, ми почали переносити малюнок з ескізу на робочу поверхню. Перевіривши правильність нанесеного малюнку, відповідність його ескізу, гармонійний та цілісний вигляд в натуральну

величину, ми перейшли до основної частини розпису – нанесення фарби відповідних кольорів у потрібних ділянках.

Перед початком виконання розпису ми підготували необхідні матеріали та інструменти для роботи: збовтали фарби, промили валики та пензлі, підготували ганчірки для витирання, ємності з водою та ємності для змішування фарби з колорантами. Розпис ми почали з деталей, які знаходяться у верхній частині, щоб, потім, при їх виконанні не заляпувати вже готові нижні елементи. Також, ми діяли за основними законами виконання художньої роботи – від загального до окремого – спочатку зафарбовували найкрупніші елементи, поступово переходячи до дрібніших. Протягом усієї роботи ми спостерігали за збереженням цілісності композиції, гармонійного поєднання кольорів. Для надання більшої насиченості кольорам та стійкості фарби ми виконували розпис у два шари. Після кінцевого покриття усіх елементів розпису фарбою та пропрацювання деталей, ми погодили виконану роботу з керівником кваліфікаційного проекту та з замовником. Затвердивши готовий розпис ми провели заключний етап робіт – прибирання робочого місця.

Теоретичне значення даного дослідження полягає у збагаченні і поповненні знання, які будуть використані в майбутньому практичному дизайні та художній діяльності.

ВИСНОВКИ

На основі виконаного завдання узагальнено результати, за якими можна з впевненістю стверджувати, що монументальне мистецтво є невід'ємною частиною середовища людського суспільства. Від найдавніших часів до сьогодення монументальне мистецтво супроводжує всі етапи суспільного буття людини, розвивається в часі, відповідає тенденціям і потребам певних історичних періодів.

Підчас дослідження історії та проблематики монументального мистецтва були виконанні наступні завдання:

1. Досліджено історію становлення та розвитку монументальних розписів у суспільстві. Художній живопис займає особливе місце в історії мистецтва, оскільки відіграє важливу ідейну функцію, бере участь у формуванні архітектурних стилів, формує концепцію внутрішнього простору і, нарешті, бере участь у певній художній мові мистецтва.

2. Висвітлено призначення, особливості та способи виконання монументальних розписів. Зі зміною епохи потреби та правила суспільства постійно розвиваються. Суспільство змінилося з моменту первісного мистецтва, із часом змінилися тенденції

3. На основі новітніх тенденцій розглянуто роль і місце стнописів, а також новітні технології виконання монументального мистецтва. Сучасна людина часто працює в шаленому ритмі, тому і прагне відпочити від буденності не тільки фізично, а й духовно і морально. Проте через брак часу постає звдання швидкої зміни уваги, перепочинку, можливого по дорозі на роботу та з дому, у поході до магазину. На допомогу в цьому приходять квіткові клумбами із різноманітними декоративними насадженнями, цікаві вітрини магазинів, фасади будинків часто оздоблені декоративним розписом.

4. Досліджено класифікацію за стилістикою монументальних розписів з урахуванням новітніх технологій. Безперервний розвиток архітектурного декоративного розпису призвів до існування великої кількості технологій з різними перевагами та недоліками. Однак кожна техніка має відповідати певним вимогам виконання живопису, а також мистецтва та дизайну в цілому. Декоративний розпис в наш час має найактуальніше місце в сучасному мистецтві, адже саме із застосуванням сучасних матеріалів і знань ми можемо творити воістину безмежні і творчі роботи, які, маючи масовий глобальний вплив, можуть змінювати свідомість, налаштовувати на позитив.

5. Сьогодні живописне оздоблення стін є унікальним способом надати характер будь-якому середовищу. Така прикраса підходить для багатьох будівель. Ця універсальність робить художній розпис найпопулярнішим у сучасному дизайні, а новітні матеріали та техніки роблять його прикрасою впродовж часів. В архітектурно-просторовому синтезі монументально-декоративне мистецтво утворює єдине художнє ціле просторових форм: об'ємів і поверхонь. Монументально-декоративний стінопис, вибудовуючись в певний композиційний лад із архітектурними об'ємами, масштабом доповнює і розвиває архітектурну структуру, естетично збагачує простір [5].

6. Функціональне призначення приміщення в якому проектуємо розпис дало уявлення про тематику для майбутнього проекту. Ми обрали стилізований міський пейзаж, який буде лаконічно вписуватися у простір та візуально розширить його. Ми визначили, що основною функціями нашого розпису є естетична складова. Це дало можливість більше зрозуміти особливості нашого проекту, доцільність обраної тематики. Також досліджено основні етапи виконання та нюанси настінного розпису.

Зі зміною епохи, суспільних потреб та правил еволюціонувало і монументальне мистецтво. Так, у епоху середньовіччя, настінні розписи були

більш майстерними, почали використовувати різноманітні фарби та ґрунти для створення настінних розписів. Для їх створення почав використовуватись дизайн. Від примітивного зображення людей та тварин, суспільство перейшло до створення орнаментів, сюжетно-тематичних композицій, тощо.

Процеси розвитку традиційних і новітніх мистецьких форм в урбаністичних просторах України виявляють низку невирішених проблем. Серед них – помітні залишки радянської естетики в монументальних пам'ятниках та їх суперечлива художня цінність; відсутність чітких та усталених процедур, що регламентують появу тих чи інших мистецьких форм у публічному просторі міст; образно-символічне перевантаження середовища та однотипність об'єктів тощо. Для розвитку сучасних арт-практик в міському просторі, важливою є, насамперед, їх програмна підтримка на державному рівні, розуміння та популяризація альтернативних художніх рішень на рівні міських адміністрацій, надання професійним художникам можливості вільного вияву своєї мистецької позиції в публічному просторі. Саме такий підхід засвідчить появу нового етапу в розвитку урбаністичних арт практик, прогресивні зрушення в процесах інтеграції у європейський культурно-мистецький простір. Динаміка, яку простежуємо в останні роки дає підстави прогнозувати, що практика використання як традиційних, так і новітніх мистецьких форм в публічному міському просторі активно розвиватиметься.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алмосов А. Л. Монументальное искусство как средство организации архитектурно-пространственной среды. О развитии монументального искусства в Ставрополе. КАНТ. 2014. № 4. С. 108-113.
2. Байдужня В. О. Проект настінного розпису теплиці та виготовлення його в матеріалі. Кривий Ріг, 2020. С. 41.
3. Високодекоративне художнє оздоблення сграфіто для інтер'єру та фасаду. Електронний ресурс URL: <https://mastery-of-building.org/uk/visokodekorativnaya-hydozestvennaya-stukaturka-sgraffito/> (Дата звернення 25.05.2022).
4. Віннік М. О. Концептуально-стильова специфіка оздоблення ужиткових інтер'єрів засобами декоративного живопису. Національний авіаційний університет. Київ, 2021. С. 85.
5. Голубятников И. В., Мильчакова Н. Е. Визуализация в дизайне. Дизайн. Теория и практика. 2012. № 10. С. 61-66
6. Демессіє М. Сучасні тенденції та перспективні напрямки у формуванні дизайну інтер'єрів. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2017, с. 135-142
7. Дереза О. О., Носова Н. В. «Роль декоративно-прикладного мистецтва в інтер'єрі» Науковий вісник будівництва 87, № 1 (2017): 28-32.
8. Єпіхіна, Дар. "Роль об'ємної мозаїки у формуванні сучасного міського середовища." Архітектура та екологія: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 29-30 жовтня 2013 р.: тези доп. Ч. 1. К.: НАУ. 2013.
9. Єпіхіна Д. Техніка та технологія монументального розпису у сучасному міському середовищі. Проблеми розвитку міського середовища. 2015, С. 54-61.

10. Жежель О. О. Новітні номінації у сфері дизайну інтер'єру (на матеріалі сучасної англійської мови). Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. 2008. № 2. С. 105-112.
11. Зрительные иллюзии. Веб-сайт
URL: [<https://megabook.ru/article/%d0%97%d1%80%d0%b8%d1%82%d0%b5%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%8b%d0%b5%20%d0%b8%d0%bb%d0%bb%d1%8e%d0%b7%d0%b8%d0%b8>] (дата звернення 25.05.2022).
12. Иконников А. В. Архитектура XX века. Утопии и реальность : в 2 т. / М. : Прогресс-Традиция, 2001-2002. Т. 1. 2001. 656с.,
13. Каган М. С. О прикладном искусстве: некоторые вопросы теории. Л. : Художник РСФСР, 1961. 160с.
14. Катріченко С. Мозаїка як основний обробний матеріал у створенні художнього образу сучасних магазинів. Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. 2012. №3. С. 254-257.
15. Кацевич О. В. «Вплив кольору на формування інтер'єрного простору.» (2019).
16. Коваль Н. Розпис стін в інтер'єрі: види і способи прикраси. Електронне джерело <https://homerics.com.ua/art/1088> електронний ресурс (дата звернення 04.05.2022)
17. Колісник О. В., Пономарьова Н. С. Муралі як засіб соціальних комунікацій. Порівняння світового досвіду. Art and design. 2019. №2. С. 62-73.
18. Куліш О. А. Монументальне мистецтво: навчальний посібник. 2016.
19. Лукьянова Л. Г. Интерьер гостиниц: Учеб. пособие. 1991. с. 247
20. Малащук А. Перспективні напрямки застосування мистецтва флуородизайну. Містобудування та територіальне планування. 2014. 40 (2). С.6-13.
21. Монументальний живопис. Види монументального живопису. Веб сайт
URL: <https://stylezhinki.ru/vidpochinok-ta-rozvagi/10163-monumentalnij-zhivopis-vidi-monumencctalnogo.html> (Дата звернення 23. 05.2022).

22. Нестеренко О.И. Краткая энциклопедия дизайна. Москва : Молодая гвардия, 1994. 315с.
23. Новосельчук Н.С. Ілюзія як засіб створення сучасного дизайну інтер'єру. Архітектурна освіта і наука в Україні та світі: досвід і перспективи розвитку : [кол. моногр.]. Рівне, ФОРМАТ-А, 2019. С. 156-162.
24. Олійник О. П., Гнатюк Л. Р., Чернявський В. Г. Основи дизайну інтер'єру Національний авіаційний університет. Київ, 2011. С. 164.
25. Павлик Р.Б. Розвиток віражного мистецтва України 19–20 ст. в контекст і мистецтва країн Європи та Америки (Наукова робота Павлик Р. Б. 1999 р.). – URL: <http://www.artglass.com.ua/data/histopy.html> (дата звернення 24.05.2022).
26. Передерій І.Г., Сіроштан А.С. Мозаїка як провідний вид монументального образотворчого мистецтва Київської Русі. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Istoria/33290.doc.htm – вільний.
27. Принтер для прямої печати на стенах URL: <https://www.viraj-spb.ru/o-kompanii/stati/oborudovanie-i-materialy/printer-dlya-priamoj-pechati-na-stenah.html> (дата звернення 20.04.2022).
28. Прищенко С. В. Кольорознавство: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2016. 452 с. (Навчальне видання). – (Серія «Бібліотека дизайнера»).
29. Розпис стін в інтер'єрі: незвичайне рішення в квартирі та будинку. Веб сайт URL: <https://homediz.info/rozpis-stin-v-inter-eri-nezvichajne-rishennya-v.html> (дата звернення 03.12.2021)
30. Розпис стін в інтер'єрі: незвичайне рішення в сучасній квартирі. Веб-сайт URL: <https://best-diy-site.com/7861311> (дата звернення 05.05.2022)
31. Семанів Х. «Інтеграція вітражного мистецтва у сучасному дизайні інтер'єру. Культурна спадщина вітражного мистецтва західної України. Львів (2019): 64-68
32. Смоляр, Олена. «Принципи монументального декорування в сучасному дизайні інтер'єрів готелів України.» *Народознавчі зошити* 2 (2016): 459-465.

- 33.Софиева Н. Дизайн интерьера : стили, тенденции, материалы. Москва : Эксмо, 2012. 656 с.
- 34.Степанов Г. П. Композиционные проблемы синтеза искусств. Ленинград : Художник РСФСР, 1984. 320
- 35.Стінопис. Веб-сайт
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81> (дата звернення 24.05.2022).
- 36.УФ-принтер для печати на стенах ProfiJetWallPainter HKUV, Epson DX7
<https://lps.com.ua/uv-printer-profijet-wallpainter-for-wall-printing> (дата звернення 23.05.2022).
- 37.Холостенко Є. (Монументальне малярство Радянської України. – К.. 1932.- с. 14.), з архіву Національного художнього музею України.
- 38.Чернорицкий, В. А. «Новые и старые технологии в современной монументальной живописи.» Декоративное искусство и предметно-пространственная среда. Вестник МГХПА 3-1 (2020): 124-129.
- 39.Чурсин Д.В. Монументальная живопись в интерьерах современных общественных зданий: диссертация канд. арх-ры. Екатеринбург, 2006. 130с.
- 40.Шульжик Д. Д. Монументальное искусство в современной архитектурной среде. Брест, 2020. С. 289-291.